

13. PROVOZ A ÚDRŽBA REVITALIZAČNÍCH STAVEB

Dlouhodobým cílem revitalizačních opatření je stav vyžadující co nejméně údržby. Intenzivnější údržba probíhá v letech po dokončení stavby, kdy zajišťuje nezbytné korekce, usazení a zapojení díla, napomáhá příznivým směrům samovolného dotváření stavby a zapěstování vegetace. Později by se měla omezovat na základní úkony, běžné v krajinném prostředí. **Revitalizace nevytvářejí okrasné parky, které by bylo třeba udržovat trvalým vkládáním značného množství energie.**

13.1 Práce v období po dokončení výstavby

Péče o výsadby dřevin

Alespoň tři roky po vysazení vyžadují stromy a keře dohled a péči, lesnické výsadby až pět let. V prvním roce je v sušších místech potřebná závlhka. Pokud jsou sazenice tak malé, že by je přerůstala buřeň, vyžadují obžínání, a to v červnu a pak asi po dvou měsících. Posečeným materiálem se sazenice s výhodou mulčují. Pokud však sazenicím nehrozí, že je buřeň pohltní, může být vhodnější je neobžínat. Buřeň, která již sazenice zcela nepřerůstá a nepohlcuje, je do jisté míry chrání před přísušky a před zvěří. Dále k údržbě patří kontrola a opravy kůlů, úvazů a ochran proti zvěři. Ochrany proti zvěři, které by se mohly časem zařezávat do kmenů, je třeba odstraňovat. Přiměřeně se odstraňují defektní větve a provádí výchovný řez, zejména odstraňování nevhodně rostlých konkurenčních výhonů, které by jednou, v dospělosti stromu, hrozily rozlomením.

Sečení ploch

Revitalizace není okrasná zahrada, a tak sečení ploch má být prováděno jenom ve skutečně potřebném rozsahu a po nezbytnou dobu. Jedná se o péči o výsadby (viz výše), zapěstování nezbytného rozsahu zatravnění, které by jinak bylo překonáno buření. Sečení je nutné v případě výskytu ohrožených a chráněných druhů rostlin a ohrožených společenstev, která by bez sečení zanikla. V tomto případě se posečená hmota odstraňuje, mulčování není žádoucí.

Příležitostně se setkáváme s názorem, že sečení patří k běžné trvalé údržbě břehů koryt a hrází. To v podstatě postrádá věcné zdůvodnění. Kontrolu prúsaků, což je činnost u nádrží povinná, lze většinou provádět i v neposečeném podhráží. Touha po úpravném vzhledu je subjektivní záležitost a sama o sobě neodůvodňuje náklady, které by pravidelné sečení vyžadovalo. Pokud ovšem někdo chce sekát hráže a břehy, aby získal píci nebo seno, netřeba mu v tom bránit - pokud by tím třeba neničil žádoucí nálet dřevin.

Korekce dotváření revitalizovaných koryt

Korekce především potlačují nežádoucí vývoj koryta, hlavně hloubkovou erozi. V případech, kdy je nutno chránit nedotknutelné cizí pozemky, inženýrská díla apod., je třeba kontrolovat též erozi břehovou. Základní korekční metodou je doplňování zpevňujícího kameniva, které představuje tvárný a v revitalizacích většinou vhodný typ opevnění.

Údržba vzrostlé vegetace po výstavbě

K samotným realizačním pracem ještě patří ošetření stromů, poškozených za výstavby. Mechanická poškození se začínají hladkými řezy. Po odstraněných nebo ulomených větvích se na stromě nenechávají pahýly, které by zahnívaly a zakládaly by v kmenech stromů dutiny. Odřezávají se podle podmínek hladce u kmene nebo tzv. na větevní kroužek (těsně za ztlustělým náběhem ke kmeni). Cílem je vytvořit takovou ránu, kterou úspěšně překryje hojivé pletivo.

Následkem stavební činnosti mohou hynout některé stromy. Například olše, jinak nenáročná, špatně snáší větší a dlouhodobější změny polohy hladiny vody. Pokud se uhynulý strom záměrně neponechává

v litorálu nádrže nebo v mokřadu pro ptáky nebo pro hmyz, pokácí se a pokud možno využije alespoň jako palivové dříví.

Rekonstrukce porostů nevhodného složení

Součástí revitalizace a její následné údržby může být například těžba kultivárních topolů a jejich nahrazení porostem olší a vrb.

13.2 Práce nastupující po delším časovém odstupu

Vyklízení ochranných sedimentačních tůní nebo předprostorů nádrží

Četnost vyklízení závisí na intenzitě zanášení. Sedimentační tůně bývají nevypustitelné, a tak se těží z vody. Usazovací předprostory se naopak vysušují při vypouštění nádrže a těžba se provádí suchou cestou. Před následným uložením vytěžených usazenin se kontroluje jejich chemické složení a porovnává s příslušnými normami.

Těžba usazenin z malé vodní nádrže

Provádí se podle intenzity zanášení a podle možností majitele nádrže - jedná se o nákladný zásah. Často přesahuje rámec údržby a s přidruženými opravami hráze a objektů se stává samostatnou investiční akcí.

Pěstební probírky mladých porostů

Po běžných krajinářských výsadbách, prováděných v hustých skupinách, následují pěstební probírky, jejichž četnost a razance vycházejí z projektu ozelenění a ze skutečného stavu porostů.

Udržovací probírky břehových porostů

Pokud tomu zájmy ochrany přírody výslovně nebrání, lze břehové a nivní porosty v rozumné míře udržovat zimními probírkami, zaměřenými na těžbu alespoň palivového dříví. Jednorázově by se nemělo vybírat víc než 10 % kmenů, výběr by neměl stírat různověkost a tvarovou členitost porostů. Neměly by být důsledně odstraňovány všechny staré a rozpadající se stromy, protože ty jsou cenné pro ptactvo, hmyz apod. Přírozená skladba porostů se podporuje přednostním vybíráním nežádoucích druhů, zejména akátů a kultivárních topolů.

13.3 Práce prováděné trvale

Kontrola a údržba hrází a jejich objektů

Provádí se podle manipulačního řádu díla. Patří sem zejména kontrola paty hráze kvůli průsakům a udržování plné funkčnosti výpustního zařízení a bezpečnostního přelivu.

Sečení trvalých luk

Součástí revitalizovaného území může být též louka. Sečeme ji pro píci a seno nebo v případě, že to vyžaduje například výskyt cenných druhů a společenstev, která by bez sečení zanikla. Pouhé estetické důvody většinou nestačí pro to, aby na sečení a sklizení materiálu byla vynakládána práce.

Eliminace invazních rostlin

Zvláště na narušených površích se mohou uchycovat křídlatky, bolševníky, netýkavky a další nežádoucí rostliny. Pokud souvisle obsadí například břehy potoka, znemožní obnovu žádoucích břehových porostů. Jejich likvidaci se vyplatí provádět od počátku a razantně, protože s odklady a nedůslednostmi potřebný objem prací rychle narůstá. Proti křídlatkám se například osvědčil opakovaný postřik mladých zelených vrcholů roztokem Roundupu. Bolševníky je podle většiny zdrojů vhodné vykopávat. Netýkavku žláznatou je vhodné vytrhávat. Trnovník akát se spolehlivě ničí postřikem roundupu na mladé zelené výhony.

Management biotopu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů

Pokud je revitalizační dílo biotopem vzácného a ohroženého druhu nebo společenstva, může být v jeho prospěch nad rámec revitalizačního programu prováděn určitý speciální management.